

Z

Zaniedbanie

Zaniedbanie jest jedną z mniej oczywistych, a jednocześnie bardzo dotkliwych form przemocy. Polega na niezaspokajaniu podstawowych potrzeb biologicznych, emocjonalnych i rozwojowych dziecka. Nie zawsze wiąże się z widoczną krzywdą, ale jego skutki mogą być równie poważne jak w przypadku przemocy bezpośredniej. W sferze biologicznej zaniedbanie przejawia się poprzez brak zapewnienia dziecku odpowiednich warunków do życia. Może obejmować niezapewnianie jedzenia, odzieży, schronienia, środków higienicznych, opieki medycznej czy leczenia podczas choroby. Już w okresie prenatalnym może dochodzić do zaniedbań – na przykład w wyniku palenia papierosów, spożywania alkoholu czy braku kontroli lekarskiej w ciąży. Takie zachowania narażają zdrowie rozwijającego się płodu i mogą trwale wpływać na dalszy rozwój dziecka. Natomiast w sferze emocjonalnej zaniedbanie ma miejsce wtedy, gdy dziecko nie otrzymuje uwagi, czułości, wsparcia i poczucia przynależności. Elementy te budują obraz siebie, wpływają na rozwój tożsamości oraz wzmacniają pewność siebie. Dzieci zazwyczaj wynoszą takie zasoby z domu, jednak te, które ich nie otrzymują, często mają trudności z regulacją emocji. Niezdolność do radzenia sobie z napięciem może prowadzić do zachowań autoagresywnych lub samookaleczania jako formy rozładowania trudnych przeżyć.

Zgodnie z teorią Masłowa zapewnienie potrzeb niższego rzędu jest warunkiem koniecznym do prawidłowego funkcjonowania człowieka. Jeśli fizjologiczne potrzeby dziecka, poczucie bezpieczeństwa, przynależności i uznania nie są zapewnione to uniemożliwia samorealizację, czyli potrzebę najwyższego rzędu. Potrzeby emocjonalne, takie jak potrzeba miłości, bezpieczeństwa czy więzi, są fundamentem prawidłowego funkcjonowania psychicznego. Jeśli pozostają niezaspokojone, dziecko nie jest w stanie prawidłowo się rozwijać, regulować emocji ani budować zdrowych relacji w przyszłości.

Zaniedbaniem jest także brak odpowiedniej stymulacji poznawczej dziecka. Może ono polegać na braku możliwości nauki, zabawy czy rozwijania zainteresowań. Dzieci znajdują się w najbardziej dynamicznym okresie życia – to czas intensywnego rozwoju poznawczego, emocjonalnego i społecznego. Aby mogły nabywać umiejętności i przechodzić do kolejnych etapów rozwojowych, potrzebują bogatego środowiska, obecności dorosłego oraz adekwatnego wsparcia.^{[1][2]}

Zaniedbanie

Niezaspokojenie podstawowych potrzeb dziecka (od niereagowania na płacz po ogromne fizyczne zaniedbanie ze strony rodzica) pobudza u niego aktywność ciała migdałowatego, które odpowiada za mechanizm „walcz lub uciekaj”. Przedłużający się stan alarmu sprawia, że ta struktura mózgu staje się hiperaktywna i dziecko nieustannie żyje w trybie przetrwania, a neutralne bodźce traktuje jako potencjalne źródło zagrożenia. Ponadto, wymusza na organizmie dziecka wytwarzanie hormonu stresu – kortyzolu. Jego długotrwałe działanie przekłada się na zahamowanie działania układu odpornościowego, zakłóca działanie układu hormonalnego oraz w skrajnych przypadkach może uszkodzić hipokampy, które w naszym organizmie odpowiadają za pamięć. Więcej na ten temat można przeczytać pod pozycjami znajdującymi się w bibliografii.^{[4][5][6][7]}

W przypadku podejrzenia zaniedbania w tym zaniedbania rodzicielskiego ważne jest podjęcie odpowiednich kroków w celu zapewnienia bezpieczeństwa i wsparcia dziecku. Pracownik ochrony zdrowia powinien:

- porozmawiać z rodzicami,
- zgłosić sprawę do odpowiednich służb (kontakt z lokalną opieką społeczną). Osoba z personelu medycznego, która ma podejrzenie zagrożenia lub naruszenia dobra dziecka, może skierować odpowiednie pismo do sądu opiekuńczego. Podstawą prawną zastosowania wniosku o wgląd w sytuację rodzinną jest art. 572 Kodeksu postępowania cywilnego.^[3] Wzór można znaleźć na stronie Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę^[8],
- zadbać o dobrostan dziecka. Podkreśl, że młody pacjent może liczyć na wsparcie z Twojej strony,
- dokumentować wszystko, co może być kluczowe, obserwacje, daty, rozmowy, objawy, okoliczności, zdjęcia lub inne materiały. Informacje powinny być jak najbardziej szczegółowe, tak by w przyszłości nie było wątpliwości z ich interpretacją,
- w ostateczności sięgnąć po procedurę Niebieskie Karty.

TIP: Zaniedbanie (fizjologiczne/biologiczne oraz emocjonalne) to również forma przemocy. Jeżeli u dziecka nie ma stanu zagrożenia życia, postaraj się porozmawiać z rodzicami i zaproponuj wprowadzenie zmian. Uświadom ich, jakie negatywne konsekwencje niesie za sobą ich niedopatrzenie w opiece nad dzieckiem.

